

STORE NORSKE SPITSBERGEN KULKOMPANI
AKTIESELSKAP

BERETNING FOR
29DE DRIFTSÅR 1944-45

ÅRSBERETNING

FRA

STORE NORSKE SPITSBERGEN KULKOMPANI AKTIESELSKAP

DRIFTSÅRET 1 JULI 1944—30 JUNI 1945

OSLO

EMIL MOESTUE A/S BOKTRYKKERI

REPRESENTANTSKAPET 1944-45.

ORDFØRER: Bankier Viktor Plahte.

VICEORDFØRER: H.r.advokat Kristen Nygaard.

Doktor Cato Aall,
Dispasjør Henrik Ameln,
Direktør Fr. H. Behrens,
Direktør Joh. Danielsen,
Doktor Staal Eggen,
Skipsreder A. F. Klaveness,
Kaptein Halvor Kopsland,
H.r.advokat Carl Lundh,
H.r.advokat Kristen Nygaard,
Generalkonsul Rudolf Olsen,
Bankier Viktor Plahte,
Kjøpmann Edv. Riisøen.

SUPPLEANTER:

Kaptein Herman Schultz,
H.r.advokat J. Waage,
H.r.advokat Gunnar Greve,
Direktør Christian Anker.

STYRET 1944-45.

FORMANN: Generalkonsul Morten Lind.

VICEFORMANN: Direktør C. W. Eger.

Direktør C. W. Eger,
Konsulent S. K. Høegh-Omdal
fra 18/8 45.
Skipsreder Kr. Jebsen jr.
Generalkonsul Morten Lind,
Skipsreder Lars Meling
fra 18/8 45.

SUPPLEANTER:

Skipsreder Rolf Westfal-Larsen,
H.r.advokat Jens P. Heyerdahl.

MERKANTIL DIREKTØR

Halfdan Jacobsen.

TEKNISK DIREKTØR

Bergingeniør J. Lindholm fra 6/7 45.

Styrets beretning for driftsåret 1 juli 1944 til 30 juni 1945

Da der siden 1941/42 ikke har vært anledning til å avgi årsberetning, skal der her gis en kort oversikt over de viktigste forhold etter dette tidspunkt.

I årsberetningen for 1940/41 ble det opplyst at samtlige bosittende på de norske anlegg på Spitsbergen var blitt evakuert i september 1941.

Vi fikk ingen offisiell meddelelse om forholdene på Spitsbergen før medio september 1943, da pressen inneholdt artikler om et angrep som en stor tysk flåtestyrke hadde foretatt mot de i Barentsburg og Longyearbyen stasjonerte garnisoner.

Det framgikk av avisene at de russiske anlegg i Barentsburg og Store Norskes i Longyearbyen var ødelagt. Sveagruven var ikke nevnt, så vi håpet den var i behold, men det viser seg at dette anlegget ble totalt ødelagt sommeren 1941.

Som følge av den stillstand som hersket ble utgiftene til administrasjon i de forløpne år nedskåret så langt som mulig.

Da man ikke kjente til hvorvidt og i hvilken utstrekning der ved det i London etablerte kontor blev utarbeidet planer for gjenoppbyggingen av anleggene, besluttet styret sommeren 1944 å igangsette utarbeidelse av fullstendige gjenoppbyggingsplaner hvorunder man i mangel av opplysninger måtte basere seg på at alt var ødelagt så vel i Longyearbyen som ved Sveagruven. Arbeidet ble utført av selskapets herværende funksjonærer under tilkallelse og samarbeid med sakkyndige konsulenter. Planene ble overensstemmende med programmet ferdige innen mai måned 1945.

Da forbindelsen med ledelsen for London-kontoret ble etablert straks etter krigens avslutning, kunne man med tilfredshet konstatere at det i det vesentlige var overensstemmelse mellom de her utarbeidede gjenoppbyggingsplaner og de som var foretatt i London.

Selskapets organisasjon og virksomhet i London.

Fra styret i London foreligger gjennom dets formann, skipsreder Hilmar Reksten, følgende beretning av 13/7—1945:

Etter at selskapets ledelse på Spitsbergen var kommet til London i oktober 1941 og hadde fått forbindelse med selskapets derværende styremedlem, skipsreder Reksten, ble det etter konferanse med Handelsdepartementet ordnet med kontorlokaler. I henhold til provisorisk anordning av 12/12-41, ble det av Handelsdepartementet truffet bestemmelse om oppnevning av et styre som skulle lede selskapets forretninger så lenge Norge var i krig og selskapets lovlige organer var forhindret fra å ivareta selskapets interesser.

Følgende ble oppnevnt til styre i London:

Skipsreder Hilmar Reksten, formann,
direktør Einar Sverdrup, viseformann,
konsul C. Robertson, styremedlem,

med bergmester Gunnar Aasgaard og fiskeriattasjé Oscar Angell som suppleanter.

Direktør Sverdrup ble ansatt som administrerende direktør og Finn Boger som sous-direktør.

Styret i London anså det som sin første oppgave å få utrustet en ekspedisjon til Spitsbergen. Ekspedisjonens hovedformål ble militært samtidig som man skulle søke å redde gruver og anlegg fra ødeleggelse på grunn av manglende tilsyn. For øvrig gikk styrets program i store trekk ut på å foreta oppgjør med arbeidere og funksjonærer og ordne med tilgodehavender for kullaster og rekvirerte varer, planleggelse av gjenoppbygging av anleggene, innkjøp av maskiner og materialer.

I mai 1942 gikk en ekspedisjon på to skip med ca. 60 utsøkte mann til Spitsbergen, med direktør Einar Sverdrup som militær og sivil leder. Under isbryting på vei inn Grønfjorden den 14 mai 1942 ble begge skip senket av tyske bombefly. Herunder falt direktør Einar Sverdrup.

Foruten direktør Sverdrup omkom i alt 14 mann, heriblant følgende som i en årrekke hadde vært beskjeftiget i vårt selskap:

Formann John Lund, stiger Ole Nesvoll, maskinmester Birger Tøgersen, proviantforvalter Ingv. Boen, arbeider Arnold Bjørnsvik, arbeider Sigvald Høiland, arbeider Ole Larsen, arbeider Olav Lund.

Ca. 45 mann av ekspedisjonen reddet seg i land og fikk etter hvert nye forsyninger og forsterkninger fra England, slik at en norsk garnison kunne etableres og drive tyskerne bort fra Spitsbergen.

I april 1943 ble Finn Boger ansatt som administrerende direktør etter Einar Sverdrup. På forsommeren 1943 reiste London-styrets formann og direktør Boger til Spitsbergen

for inspeksjon av skader og anlegg. Man fant stillingen såpass gunstig at det med den norske og engelske regjerings samtykke og i samarbeid med allierte militære myndigheter ble planlagt oppsendelse av en større arbeidsstyrke som skulle drive oppfaringsarbeid og produksjon vinteren 1943/44, for levering over sesongen 1944 av ca. 100 000 tonn kull til våre allierte. Planene kom imidlertid ikke til utførelse da tyskerne umiddelbart før ekspedisjonens avgang den 8. september 1943 overfalt Spitsbergen med hovedtyngden av den tyske flåte. I henhold til rapporter gjennom Forsvarets Overkommando samt senere innhentede opplysninger fra våre oppsendte ingeniører var situasjonen etter det tyske flåtebesøk følgende:

Bebyggelsen i Longyearbyen var praktisk talt utslettet; der gjenstod kun sykehuset, det gamle kontor, en mindre familiebolig samt vaskeriet.

I Sverdrupbyen var barakke III og ingeniørboligen brent, likeså halvparten av propplageret. For øvrig var bebyggelsen nærmest uskadd, likesom Gruve I med taubanens lastestasjon og silo var intakt.

Ved sjøen var kraftstasjonen satt i brann, så turbiner og alt elektrisk utstyr var ødelagt, men hovedkjelene var i behold. To lagerbygninger og det gamle lagerkontor samt begge verkstedbygninger var i behold, men det provisoriske verksted var noe skadet ved granat-eksplosjoner. Lossekaien var en del skadet ved brann og granater.

Ved Gruve II var all bebyggelse og alle konstruksjoner ved begge hovedstollåpninger ødelagt ved brann.

Foruten taubanens lastestasjon og silo ved hovedstollen i Gruve II var også vinkelstasjonen mellom hovedstollen og Centralen samt vinkelstasjonen og endestasjonen på Neset brent.

På Hotelnesset var lagringsbrua ødelagt ved sprengning, og det øvrige av lagrings- og lasteanlegget inklusive kaien og bebyggelsen var ødelagt ved brann.

Mestedelen av garnisonen (ca. 100 mann av ca. 150) reddet seg og fortsatte etter hvert sin militære virksomhet.

I Sveagruven ble det ikke foretatt noen ødeleggelse, så situasjonen der var som ved evakueringen, bortsett fra en del ting som var fjernet derfra.

Sommeren 1944, formodentlig i august, ble imidlertid Sveagruven fullstendig ødelagt av en tysk u-båt, idet så vel kaien som all bebyggelse var utslettet ved illebrann. — Det eneste som gjenstod var taubanesiloen samt noen taubanebukker. Selve gruven var her intakt.

Situasjonen nødvendiggjorde omlegging av planene i London.

Med den norske regjering i London ble det inngått låneavtaler for de nødvendige anskaffelser i Amerika, England og Sverige, til et samlet beløp av ca. kr. 8 600 000,—, som skal avbetales over 10 år. — Rentefoten er 5 pst. p. a. — Første avdrag forfaller til betaling 2 år etter at Norge er fritt.

Etter lange forhandlinger med myndighetene i London og Washington, lyktes det i oktober 1944 å få de nødvendige lisenser for anskaffelse av maskiner, og laste- og transportanlegg etc.

I Sverige var på et tidligere tidspunkt bestilt turbingenerator for kraftstasjonen i Longyearbyen.

Etter ødeleggelsen av bebyggelsen i Sveagruven ble lemmebarakker for provisorisk byanlegg i Sveagruven også bestilt i Sverige.

For å oppnå en størst mulig kullproduksjon på kortest mulig tid, ble det besluttet foruten gjenoppbygging av Longyearbyen å gå til detaljert planlegging av ny-anlegg i Sveagruven, hvor der tidligere ikke har vært noen drift for vårt selskaps regning.

Under de tyske krigsskips bombardement av anleggene ved Gruve II i Longyearbyen, den 8. september 1943, ble kull- og stentippen antent. Etter hvert har ilden forplantet seg til en kullgang 14 meter over hovedstollen og deretter til inngangen til hovedstollen og transportstollene. Siden høsten 1944 har en militær arbeidsstyrke under ledelse av en av våre ingeniører vært beskjeftiget med brannslukkingsforsøk. Om utsiktene for slukking av brannen kan der foreløpig ikke uttales noe bestemt. Produksjonen i Longyearbyen ble imidlertid planlagt igangsatt i Gruve I, hvor gruven med anlegg er intakt.

London-styrets planer gikk ut på bygging av anlegg og anskaffelse av maskiner og utstyr sommeren og høsten 1945 for en produksjon til vinteren i Gruve I og i Sveagruven av ca. 100 000 tonn hvert sted for levering til Norge i løpet av skipningssesongen 1946 til avhjelp av kullnøden.

I henhold til bestemmelsene i den kgl. resolusjon av 12/12-1941 nedla London-styret sitt mandat ved hjemkomsten til Norge.

Etter frigjøringen oppnevnte Handelsdepartementet herrene skipsreder Lars Meling og konsulent Høegh-Omdal som Statens representanter i styret.

Man gikk straks i gang med å søke planene gjennomført så hurtig som mulig.

Direktør Einar Sverdrup falt under en fra London oppsendt militærekspedisjon til Spits-

bergen i mai 1942. Med sitt inngående kjennskap til Spitsbergen-forholdene og sin enestående arbeidskraft er det et uerstattelig tap selskapet har lidd ved direktør Sverdrups bortgang. Selskapet står i stor takknemlighetsskjeld til ham for alt hva han ved sitt dyktige og utrettelige arbeid har utført gjennom 20 års arbeid i selskapets tjeneste, og for hans store innsats til slutt for atter å få heist det norske flagg på Spitsbergen og hindre videre ødeleggelser av anleggene der oppe, er så vel landet som selskapet ham stor takk skyldig.

Som følge av direktør Sverdrups død måtte det ansettes en ny teknisk leder. Som sådan ble ansatt direktør J. Lindholm, som tidligere i mange år hadde vært i selskapets tjeneste, herunder også i flere år som vintersjef på Spitsbergen. Da også flere av selskapets ingeniører tilknyttet London-kontoret har sluttet, har man måttet ansette flere nye ingeniører.

Den første båt kunne først oppsendes 27/6, men etter hvert er der sendt opp flere — alle vesentligst med trematerialer og folk.

Der er inntrådt atskillige forsinkelser i de kontraherte leveranser fra andre land, hvilket influerer på det forutsatte arbeidsprogram.

Ved Longyear-anlegget håper man å kunne ha kraftstasjonen ferdig i drift ut på vinteren, og man skulle da kunne oppta produksjon i Gruve I. — Den er foreløpig basert på 100 000 tonn pr. år.

Med hensyn til den i London-styrets beretning nevnte brann ved inngangen til Gruve II, så synes det etter de siste rapporter å dømme som om man nå er herre over situasjonen og brannen vil i ethvert fall ikke hindre gjenopptagelse av driften i denne gruve, hvor også alt det maskineri som ble lagret der ved evakueringen i 1941 er i behold.

Den langvarige verkstedstreik i Sverige umuliggjorde levering i tide av de bestilte diesel-aggregater til Sveagruvens kraftstasjon. Det er imidlertid satt alt inn på å løse også dette problem, men det er ennå umulig å si noe om hvorvidt det vil lykkes.

Når gruedriften i Sveagruven for den planlagte produksjon av 100 000 tonn pr. år kan begynne, er det derfor for tidlig å uttale seg om.

Som nevnt i London-styrets innberetning opptok dette et lån hos staten i pund, dollars og svenske kroner, stort: kr. 8 600 000,— mot sikkerhet i den erstatning for krigsskader som selskapet måtte bli tilkjent av den norske stat, fra Krigstrygden eller andre stater eller personer. Enn videre sikkerhet i selskapets tilgodehavender for utbetalt trekk til arbeidernes pårørende, hvilken trekk er statsgarantert.

De ovennevnte kr. 8 600 000,— er medgått, henholdsvis er beregnet å medgå til innkjøp i utlandet.

Det er like overfor regjeringen i London gjort krav på erstatning for ødeleggelser av de ting som det ikke var anledning til å krigstrygde, f. eks. krananlegg, taubaner osv., likesom det er framsatt erstatningskrav stort kr. 4 683 960,— for det kullager på: 133 827 tonn som ved alliert aksjon ble satt i brann ved evakueringen i september 1941.

De av oss utbetalte trekkbeløp med statens garanti utgjør noe over kr. 1 000 000,—.

Forholdene ved gruveanleggene, og spesielt vedrørende arbeidslønninger etc. er ennå for uoversiktlige til at man på nåværende tidspunkt kan oppstille forsvarlige overslag og beregninger over omkostningene så vel for de totale gjenoppbyggingsarbeider som for kulldriften.

Likeledes har man liten oversikt over hvordan salgsprisene for våre kull vil komme til å stille seg.

Så snart forholdene muliggjør det, vil overslag og beregninger over anleggs-omkostninger for den totale utbygging samt for produksjonen av kullene bli gjennomført.

Det vil da på basis herav bli å oppstille en plan for refinansiering hvor også aksjonærene må forutsettes å delta.

Inntil videre har man måttet nøye seg med å trekke opp en plan gjeldende inntil skipnings-sesongens åpning neste år.

Til innkjøp i Norge, til frakter samt til lønninger og administrasjon for byggearbeidene og kulldriften inntil neste år, er beregnet å medgå ca. kr. 7 000 000.

Selskapet står uten egne midler, og da staten allerede har 1ste prioritets sikkerhet i selskapets verdier, har man måttet ansøke staten om dens assistanse i en eller annen form for opptagelse av lån til dekning av de ovennevnte utgifter kr. 7 000 000,—.

Krigstrygde-summene for bygninger, anlegg etc. som kunne krigstrygdes, utgjør tilsammen ca. kr. 8 700 000,—.

Da regnskapene i London ennå ikke er endelig avsluttet, og således ikke kan medtas i årsregnskapet, blir dette også i år å betrakte som foreløpig.

*Oslo, i styret for STORE NORSKE SPITSBERGEN KULLKOMPANI, Aktieselskap.
Den 21 august 1945.*

Morten Lind, **C. W. Eger,** **S. K. Høegh-Omdal.** **Lars Meling.** **Rolf Westfal-Larsen.**
formann. viseformann.

Foreløbig regnskap.

GEVINST- OG TAPSKONTO

	Debet	Kredit	
Omkostningskonto.....	Kr. 149 731,39	Underskudd.....	Kr. 257 812,01
Brannassuranse.....	» 5 217,65		
Harstad-kontorets drift.....	» 5 825,56		
Rentekonto.....	» 719,62		
Avskrivninger.....	kr. 58 817,79		
—»— på Sveagruben.....	» 96 317,79		
	<u>Kr. 257 812,01</u>		<u>Kr. 257 812,01</u>

Oslo, 30 juni
21 aug. 1945.

Morten Lind,
formann.

S. K. Høegh-Omdal.

Lars Meling.

Rolf Westfal-Larsen.

Hans Svendsen,
Hovedbokholder.

GENERAL-BALANSE

Debet	Kredit
Land og gruverettigheter kr. 4 651 320,41	Aksjekapital, opprinnelig kr. 9 600 000,00 ned-
Tidligere avskrevet » 3 151 319,41	skrevet til kr. 1 920 000,00
Bygninger, anlegg, materiell . . . » 18 151 867,65	Reservefond » 400 032,11
Tidligere avskrevet » 17 154 856,86	Fond avsatt til formål vedrørende arbeiderne . . » 50 356,21
Årets avskrivning kr. 99 7 010,79	Disposisjonsfond for almennyttige formål på
» 58 817,79 » 938 193,00	Spitsbergen » 12 478,01
Sveagruven m/bygninger, an-	Nyanskaffelsesfond » 1 465 052,25
legg og materiell » 1 000 000,00	Skattereguleringskonto » 312 780,76
Tidligere avskrevet » 375 000,00	Spitsbergenpenger i sirkulasjon » 168 601,15
Årets avskrivning kr. 625 000,00	Pantegjeld » 3 286 000,00
» 37 500,00 »	Kreditorer:
Inventar kr. 125 640,59	Bankgjeld kr. 177 677,82
Tidligere avskrevet » 125 637,59 »	Andre kreditorer » 736 807,89
Varer i Longyearbyen og Norge » 3,00	Utflytte, uhevet » 914 485,71
Debitorer » 3 402 945,35	
Andel i andre selskaper » 1 176 908,91	
Kassabeholdning » 1 541,00	
Gevinst- og tapskonto:	
Tidligere underskudd kr. 659 804,05	
årets —>— « 257 812,01 »	
Kr. 8 531 606,20	Kr. 8 531 606,20

Oslo, 30 juni 1945.
21 aug.

Morten Lind, formann.	C. W. Eger, viseformann.	Rolf Westfal-Larsen.
Karl Brende, Olaf Sæthren. Revisorer.	S. K. Høegh-Omdal.	Lars Meling.
Revidert. Henviser til vår beretning av 27/8 45.		Hans Svendsen. Hovedbokholder.

Foranstående årsberetning med vedheftede utdrag av foreløbig Gevinst- og Tapskonto og Generalbalanse er godkjent i representantskapsmøte i dag til fremleggelse på generalforsamlingen med innstilling om at der bevilges styret decharge for regnskapene og forretningsførselen.

Den ordinære generalforsamling besluttedes avholdt tirsdag den 26 september 1945 kl. 13 på Oslo Børs, værelse 8.

Oslo, den 4 september 1945.

VIKTOR PLAHTÉ

Representantskapets ordfører.